

N A C R T

P R I J E D L O G

**ZAKONA O UVJETIMA ZA STJECANJE PRAVA
NA STAROSNU MIROVINU RADNIKA PROFESIONALNO
IZLOŽENIH AZBESTU, S KONAČNIM PRIJEDLOGOM ZAKONA**

Zagreb, srpanj 2007. godine

**PRIJEDLOG ZAKONA
O UVJETIMA ZA STJECANJE PRAVA NA STAROSNU
MIROVINU RADNIKA PROFESIONALNO IZLOŽENIH AZBESTU**

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje predloženog zakona sadržana je u članku 2. stavku 4. i članku 56. Ustava Republike Hrvatske.

**II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU
UREDITI ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM
ZAKONA PROISTEĆI**

a) Ocjena stanja

Azbest, koji se kao sirovina u industrijskoj proizvodnji upotrebljava od početka 20. stoljeća, već je dugi niz godina poznat zbog svoje štetnosti, osobito za one koji su s njime u izravnom doticaju u proizvodnom procesu. Naime, dugotrajnije udisanje njegovih čestica dovodi do različitih bolesti uzrokovanih azbestom, koje nerijetko završavaju smrću inficirane osobe. Stoga nije slučajno što je i Međunarodna organizacija rada o azbestu i njegovoj upotrebi donijela i jednu svoju konvenciju (Konvencija broj 162 o sigurnosti prilikom upotrebe azbesta, 1986., "Narodne novine - međunarodni ugovori", broj 11/03), kojom je detaljno propisala način proizvodnje i upotrebe te mjere sigurnosti kojih se pri rukovanju azbestom treba pridržavati.

Na teritoriju Hrvatske primjena azbestne tehnologije datira također od početka 20. stoljeća, u građevinskoj industriji (azbestno-cementne ploče, pokrovi i cijevi), automobilskoj industriji i industriji šinskih vozila (azbestne obloge za kočnice), te nekim drugim gospodarskim granama (brodogradnja, metalurgija). Posljedice po zdravlje zaposlenih na poslovima s azbestom, međutim, postale su vidljive tek naknadno, zbog prirode bolesti uzrokovanih azbestom, za koje se znakovi oboljenja javljaju u pravilu znatno kasnije, nakon 10, 20, pa i 30 godina od udisanja azbestnih čestica.

U bivšoj Jugoslaviji, a kasnije i u Republici Hrvatskoj, sve do 1993. godine maksimalno dopustiva koncentracija azbesta (MDK) bila je regulirana standardom JUS.Z.BO.001 koji je dopuštao količinu od 175 vlakana/m³ veličine čestica do 5 mikrona (μ) odnosno 1 mg/m³ za respirabilnu prašinu, te 3 mg/m³ za ukupnu prašinu, što je bilo znatno više od MDK zapadnoeuropskih i drugih zemalja.

Vlada RH je 1993. godine donijela Pravilnik o maksimalno dopustivim koncentracijama štetnih tvari u atmosferi radnih prostorija i prostora i o biološkim graničnim vrijednostima ("Narodne novine" broj 92/93), kojim se MDK utvrđuje na razini od 0,1 do 2 čestice/m³ zavisno od vrste azbesta.

Takvom regulativom smanjena je mogućnost nastanka profesionalnih bolesti uzrokovanih azbestom, ali nisu riješene posljedice izlaganja azbestu iz ranijih razdoblja, koje su se počele manifestirati u sve većoj mjeri polovicom osamdesetih godina prošloga stoljeća.

Valja napomenuti da je i Europska unija svojim zakonodavstvom (Direktive 99/77/EC, 76/769/EEC i 83/477/EEC) ograničila uporabu i promet proizvoda koji u sebi sadržavaju azbest. Republika Hrvatska je potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Europskom unijom od 1. siječnja 2002. preuzela obvezu usklađivanja svojega zakonodavstva sa zakonodavstvom Europske unije, uključujući tu i regulativu koja se odnosi na promet ili korištenje proizvoda koji u sebi sadržavaju azbest.

Polazeći od toga, Vlada Republike Hrvatske je polovicom 2003. godine razmatrala analizu pod naslovom "Problematika dijagnostike, liječenja i odštetnih zahtjeva oboljelih od bolesti uzrokovanih azbestom, te trajno napuštanje proizvodnje na bazi azbesta" te zaključila, između ostalog, da se "ispita mogućnost uređenja posebnih uvjeta za ostvarivanje mirovinskih prava pod povoljnijim uvjetima kod svih radnika profesionalno izloženih azbestu te, sukladno tome, predlože izmjene zakonske regulative na tom području."

U skladu s navedenim ministar zdravstva i socijalne skrbi uz suglasnost ministra gospodarstva, rada i poduzetništva donio je na temelju odredbi Zakona o kemikalijama («Narodne novine», broj 150/05) Listu opasnih kemikalija čiji je promet zabranjen, odnosno ograničen («Narodne novine», broj 17/06) prema kojoj se od dana stupanja na snagu Liste, tj. od 14. veljače 2006. potpuno zabranjuje stavljanje u promet ili korištenje azbestnih vlakana, jednako kao i proizvoda koji sadrže ova vlakna. Polazeći od navedene Liste, a radi zaštite radnika koji su tijekom rada na radnom mjestu bili profesionalno izloženi azbestu, predlaže se donošenje Zakona o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu.

b) Osnovna pitanja koja se trebaju urediti Zakonom

Predloženim Zakonom omogućilo bi se radnicima koji su tijekom rada na radnom mjestu bili profesionalno izloženi azbestu, ostvarivanje prava na starosnu mirovinu pod povoljnijim uvjetima u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju generacijske solidarnosti.

Pod profesionalnom izloženošću azbestu, prema ovome Zakonu, smatra se:

- neposredna izloženost azbestu zbog rada u proizvodnji, uporabi, razgradnji, odstranjivanju, skladištenju ili transportu azbesta odnosno azbestnih proizvoda ili na servisnim poslovima u pogonima za proizvodnju azbestnih proizvoda u Republici Hrvatskoj, kao i
- posredna izloženost azbestu zbog rada kod fizičke ili pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je u svojoj proizvodnji koristila azbest.

Pri tome, bili bi obuhvaćeni radnici koji su:

a) navršili 50 godina života (muškarac), odnosno 45 godina života (žena) i 25 godina staža osiguranja, pod uvjetom da su 10 godina radili na poslovima na kojima su bili neposredno profesionalno izloženi azbestu, i

b) navršili 53 godine života (muškarac), odnosno 48 godina života (žena) i 30 godina staža osiguranja, pod uvjetom da su radili najmanje 20 godina kod poslodavca, koji je u svojoj proizvodnji koristio azbest, odnosno koji su bili posredno profesionalno izloženi azbestu.

Postupak za ostvarivanje prava na mirovinu, prema Prijedlogu zakona navedeni radnici mogu pokrenuti podnošenjem zahtjeva Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje od dana ispunjenja propisanih uvjeta za mirovinu, s time da se pravo na starosnu mirovinu može ostvariti nakon prestanka osiguranja.

Visina mirovine bila bi određena, prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, na temelju najmanje 40 godina mirovinskog staža, kao što se prema tom Zakonu određuje visina mirovine osiguranika, kojima je invalidnost uzrokovana profesionalnom bolešću, bez obzira na njihov stvarno navršeni mirovinski staž.

Postupak za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu prema ovome Prijedlogu zakona pokreće se podnošenjem zahtjeva Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje od dana ispunjenja uvjeta za mirovinu. Pravo na starosnu mirovinu pripada od dana ispunjenja uvjeta za mirovinu, ako je zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu podnesen u roku od šest mjeseci od prestanka osiguranja. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka navedenog roka, podnositelj zahtjeva ima pravo na mirovinu od prvoga dana idućeg mjeseca nakon podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unatrag.

c) Posljedice koje će donošenjem Zakona proisteći

Ovim će se Zakonom izvršiti zbrinjavanje radnika koji su tijekom rada na radnom mjestu bili profesionalno izloženi azbestu u Republici Hrvatskoj.

Pri tome, a s obzirom na posljedice koje azbest izaziva na radnu sposobnost onih koji su s njime u doticaju, ostvarivanje mirovina pod povoljnijim uvjetima može se smatrati primjerenom mjerom u danim okolnostima.

Osim određenog povećanog broja korisnika prava iz mirovinskog osiguranja u odnosu na ukupan broj korisnika tih prava u Republici Hrvatskoj, isplata mirovina određenih prema ovome Zakonu trajati će nešto duže nego kod ostalih korisnika, jer će mirovine biti ostvarene prije propisanih općih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju.

III. OCJENA POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU ZAKONA

Polazeći od procjene potrebnih sredstava za ove mirovine uz Analizu problematike vezane za radnike profesionalno izloženih azbestu koja je prethodila ovome Zakonu, procjenjuje se da bi rashodi za starosne mirovine ostvarene prema ovom Zakonu u 2007. godini iznosili oko 3.000.000 kn. Procjena rashoda temelji se na pretpostavci da bi oko 300 radnika ostvarilo starosnu mirovinu prema ovom Zakonu, za koje bi se iz državnog proračuna mjesečno izdvajalo oko 2.000 kn po korisniku, a ove mirovine redovito bi se usklađivale prema plaćama i potrošačkim cijenama (u omjeru 50:50), kao i druge mirovine. Procjenjuje se da bi rashodi u 2008. godini iznosili oko 7.600.000 kn, u 2009. godini 8.000.000 kn, te u 2010. godini 8.400.000 kn (ovi iznosi su veći od iznosa za 2007. godinu u kojoj se očekuje donošenje ovoga Zakona sredinom godine, pa i isplata mirovina za nekoliko mjeseci u toj godini).

IV. PRIJEDLOG ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

U skladu s odredbom članka 159. Poslovnika Hrvatskog sabora ("Narodne novine", broj 6/02 – pročišćeni tekst, 41/02, 91/03 i 58/04) predlaže se donošenje Zakona po hitnom postupku, s obzirom što materijalni položaj osiguranika iziskuje što hitniju intervenciju u pravcu njegovog poboljšanja, odnosno osiguranja redovitih mjesečnih prihoda, pa se predloženim Zakonom utvrđuju povoljniji uvjeti za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnicima, koji su tijekom rada na radnom mjestu bili profesionalno izloženi štetnostima prouzročenim azbestnim vlaknima.

V. TEKST ZAKONA O UVJETIMA ZA STJECANJE PRAVA NA STAROSNU MIROVINU RADNIKA PROFESIONALNO IZLOŽENIH AZBESTU daje se u obliku Konačnog prijedloga zakona, s obrazloženjem

**KONAČNI PRIJEDLOG
ZAKONA O UVJETIMA ZA STJECANJE PRAVA
NA STAROSNU MIROVINU RADNIKA PROFESIONALNO IZLOŽENIH AZBESTU**

Članak 1.

(1) Ovim se Zakonom utvrđuju uvjeti za stjecanje prava na starosnu mirovinu u mirovinskom osiguranju na temelju generacijske solidarnosti radniku koji je tijekom rada na radnom mjestu bio profesionalno izložen azbestu.

(2) Pod profesionalnom izloženošću azbestu, prema ovome Zakonu, smatra se:

- neposredna izloženost azbestu zbog rada u proizvodnji, uporabi, razgradnji, odstranjivanju, skladištenju ili transportu azbesta, odnosno azbestnih proizvoda ili na servisnim poslovima u pogonima za proizvodnju azbestnih proizvoda u Republici Hrvatskoj, kao i
- posredna izloženost azbestu zbog rada kod fizičke ili pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, koja je u svojoj proizvodnji koristila azbest.

(3) Radnik iz stavka 1. ovoga članka ostvaruje pravo na starosnu mirovinu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, kao osiguranik iz članka 10. stavka 1. točke 1. toga Zakona, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Članak 2.

Radnik iz članka 1. ovoga Zakona ima pravo na starosnu mirovinu:

- ako ima navršenih 50 godina života (muškarac), odnosno 45 godina života (žena) i 25 godina staža osiguranja, pod uvjetom da je 10 godina radio na poslovima iz članka 1. stavka 2. podstavka 1. ovoga Zakona, ili
- ako ima navršenih 53 godine života (muškarac), odnosno 48 godina života (žena) i 30 godina staža osiguranja, pod uvjetom da je radio najmanje 20 godina na poslovima iz članka 1. stavka 2. podstavka 2. ovoga Zakona.

Članak 3.

Radnik iz članka 2. ovoga Zakona ima pravo na starosnu mirovinu od dana ispunjenja propisanih uvjeta, s time da se pravo na mirovinu može ostvariti nakon prestanka osiguranja.

Članak 4.

Radniku iz članka 2. ovoga Zakona koji ima manje od 40 godina mirovinskog staža, mirovina se određuje na temelju 40 godina mirovinskog staža, umanjenog za staž ostvaren u državi s kojom Republika Hrvatska ima sklopljen ugovor o socijalnom osiguranju.

Članak 5.

Postupak za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu prema ovome Zakonu pokreće se podnošenjem zahtjeva Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje.

Članak 6.

(1) Zahtjev za ostvarivanje prava prema članku 2. ovoga Zakona može se podnijeti od dana ispunjenja uvjeta za mirovinu.

(2) Pravo na mirovinu prema ovome Zakonu pripada od dana ispunjenja uvjeta za mirovinu, ako je zahtjev za mirovinu podnesen u roku od šest mjeseci od prestanka osiguranja. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka navedenog roka, podnositelj zahtjeva ima pravo na mirovinu od prvoga dana idućeg mjeseca nakon podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unatrag.

Članak 7.

Sredstva za mirovine ili dio mirovine ostvarene prema ovome Zakonu osigurava Republika Hrvatska u državnom proračunu.

Članak 8.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Narodnim novinama".

O b r a z l o ž e n j e

Konačnog prijedloga zakona o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu

Uz članak 1.

Opći uvjeti za stjecanje prava na starosnu mirovinu propisani su odredbama članka 30., 178. i 179. Zakona o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine", broj 102/98, 71/99, 127/00, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04 i 92/05), a ovim se Prijedlogom zakona utvrđuju povoljniji uvjeti za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnicima, koji su tijekom rada na radnom mjestu bili profesionalno izloženi azbestu.

Za potrebe provedbe predloženog Zakona potrebno je definirati profesionalnu izloženost azbestu, kao jedan od uvjeta za ostvarivanje prava na mirovinu njegovom primjenom. Shodno tome, pod neposrednom profesionalnom izloženošću azbestu smatra se rad u proizvodnji, razgradnji, odstranjivanju, skladištenju ili transportu azbesta, odnosno azbestnih proizvoda, ili na servisnim poslovima u pogonima za proizvodnju azbestnih proizvoda u Republici Hrvatskoj (izravni doticaj s azbestom tijekom rada), a pod posrednom profesionalnom izloženošću azbestu smatra se izloženost tijekom rada kod poslodavca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, koji je u proizvodnji koristio azbest.

Osim navedenih povoljnosti u stjecanju prava na starosnu mirovinu, ovi radnici ostvaruju pravo na starosnu mirovinu kao osiguranici radnici iz članka 10. stavka 1. točka 1. Zakona o mirovinskom osiguranju, odnosno u svim drugim pitanjima vezanim za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu (izračun, korištenje i usklađivanje mirovine, i dr.) primjenjuje se Zakon o mirovinskom osiguranju.

Uz članak 2.

Ovom se odredbom propisuju uvjeti godina života, navršenog staža osiguranja, te uvjet određenih godina rada tijekom kojih je radnik na radnom mjestu bio neposredno ili posredno profesionalno izložen azbestu.

Uvjeti koje radnik mora kumulativno ispuniti, kako bi ostvario pravo na starosnu mirovinu prema ovome Zakonu su :

- navršenih 50 godina života (muškarac), odnosno 45 godina života (žena) i 25 godina staža osiguranja, po uvjetom da je 10 godina radio na poslovima na kojima je bio neposredno profesionalno izložen azbestu, ili

- navršene 53 godine života (muškarac), odnosno 48 godina života (žena) i 30 godina staža osiguranja, pod uvjetom da je radio najmanje 20 godina kod fizičkih ili pravnih osoba, koje su u svojoj proizvodnji koristile azbest.

Uz članak 3.

Radnik koji ispunjava propisane uvjete godina života i navršenih godina staža osiguranja utvrđene člankom 2. ovoga Zakona, stječe pravo na starosnu mirovinu od dana ispunjenja propisanih uvjeta, međutim, ako se radnik nalazi još u osiguranju – pravo na mirovinu prema

ovome Zakonu moći će ostvariti nakon što mu prestane svojstvo osiguranika. Ista odredba sadržana je i u Zakonu o mirovinskom osiguranju.

Uz članak 4.

Ovom se odredbom uređuje određivanje visine mirovine prema ovome Zakonu i to najmanje na temelju 40 godina mirovinskog staža, s tim da se radniku koji je ostvario staž osiguranja u državi s kojom je Republika Hrvatska sklopila međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju, tih 40 godina mirovinskog staža umanjuje za staž ostvaren u toj državi, s obzirom da će taj radnik na temelju staža ostvarenog u inozemstvu, ostvariti odgovarajuće pravo iz mirovinskog osiguranja druge države.

Radniku koji je navršio više od 40 godina mirovinskog staža u Republici Hrvatskoj, visina mirovine određuje se temeljem ukupno navršenog mirovinskog staža u Republici Hrvatskoj u skladu s odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju.

Uz članak 5.

U skladu s odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju ovom se odredbom uređuje, da se postupak za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu pokreće podnošenjem zahtjeva Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje.

Uz članak 6.

Ovom se odredbom uređuje podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu prema ovome Zakonu radnika, koji ispunjava uvjete iz članka 2. ovoga Zakona od dana ispunjenja uvjeta za mirovinu.

Pravo na mirovinu pripada od dana ispunjenja uvjeta za mirovinu, ako je zahtjev za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu podnesen u roku od šest mjeseci od dana prestanka osiguranja. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka navedenog roka, podnositelj zahtjeva ima pravo na mirovinu od prvoga dana idućeg mjeseca nakon podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unatrag.

Uz članka 7.

U skladu sa osnovnim načelom mirovinskog sustava da su prava pokrivena doprinosima, odnosno sredstvima onih koji ta prava osiguravaju, ovom se odredbom uređuje da sredstva za mirovine ili dio mirovine ostvarene pod povoljnijim uvjetima prema ovome Zakonu osigurava Republika Hrvatska u državnom proračunu.

Uz članak 8.

Predloženi Zakon stupio bi na snagu osmoga dana od dana objave u "Narodnim novinama".

